

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 171. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296909216/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

imidlertid, at *Lovnet og Meeninger* til dels er opbygget som en bekendelse, »en authenticve Tilstaelse af mine Daatligheder» (s. 76), oven i købet rettet til den pietistiske formynder og skriftefader J.C. Schönheyder.

Men indgår Augustin således som en inspirationskilde for Ewald, da er det også værd at bemærke, at hans moderne efterfølger i en vis forstand vender op og ned på ham. I Ewalds selvbiografi oplades det levede liv, så uregelmæssigt og syndigt det tager sig ud for andre, med en indre styrke, der gør det muligt for den skrivende at overtage det som sit. Og styrken beror på, at livet tilhører et geni, et individ som netop gennem det har formået at hæve sig til Guds niveau. Herom mere i det følgende.

Mange linier eller tendenser i oldtiden løber sammen i Augustins værk og gør det rimeligt at sige, at den selvbiografiske form er frugten, det koncentrerede udtræk af en tidsalder, som ellers er ved at gå under. Da en ny tid opstår, er formen til rådighed, men indholdet må skabes forfra. Mennesket må, fra renaissanceen at regne, opdage sig selv påny, lære at anskue sig selv med øjne, som ikke først og fremmest er Guds – eller kirkens. Selvbiografien bliver på én gang et redskab og et udtryk for denne proces.

Renassancens humanister brugte ganske bevidst deres selvbiografier som en art psykologiske laboratorier, idet de her lagde deres egne handlinger til grund for en intellektuel afsøgning og kortlægning af den menneskelige personlighed (se fx Girolamo Cardanos *De vita propria*, Om hans eget liv, 1574-76; findes i en moderne tysk udgave fra 1969). Når Johannes Ewald taler om sin selvbiografis »Hoved-Øyemed [...] nemlig det, at bidrage saameget til Kundskaben om det menneskelige Hjerter, som mueligt» (s. 145), og når han omtaler sin egen livshistorie som »Anledning» til at lære selve mennesker at kende (s. 91), så synes man at høre et ekko fra disse humanister. Eller rettere: man hører et i tiden udbredt motiv, som blev anslået to-tre århundreder forinden. Det klirrer også hos Rousseau.

Den egenskab, som man i første omgang måtte anse for personlighedens bærende, var fornuften. Den rationelle tænkning sikrede identiteten og livets sammenhæng. Dette var et synspunkt, som den franske filosof René Descartes gennemførte konsekvent i sin filosofiske selvbiografi *Discours de la Méthode, Om metoden*, fra 1637. Bogen beskriver, hvordan han led for led har arbejdet sig frem til en række